

„HOSPODIN BOJOVAL ZA IZRAEL“

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ

1Moj 15,16; 3Moj 18,24–30; 2Tim 4,1.8; 2Moj 23,28–30; 5Moj 20,10.15–18; Iz 9,6

ÚVODNÝ TEXT

Všetkých kráľov aj s ich krajinami obsadil Jozua naraz, lebo Hospodin, Boh Izraela, bojoval za Izrael. (Joz 10,42)

Kniha Jozua obsahuje niekoľko znepokojujúcich scén. Vážne otázky vyvoláva koncept toho, čo môžeme označiť ako „svätá vojna“, v ktorej Boh dáva mandát jednej skupine ľudí zničiť inú skupinu.

Starozmluvná problematika svätej vojny je naozaj komplikovaná. Boh vystupuje v Starej zmluve ako suverénny Vládca vesmíru. Všetko, čo sa vo vesmíre deje, musí preto nejako súvisieť s Jeho vôľou – či už priamo alebo nepriamo. Nevyhnutne sa teda vynára otázka: *Ako môže Boh niečo také dovoliť?* Minulý týždeň sme videli, že samotný Boh je zapojený do konfliktu, ktorý svojou veľkosťou presahuje všetky vojny alebo bitky v histórii ľudstva. Tento zápas preniká každým aspektom nášho života. Naznačili sme tiež, že udalosti biblických aj svetských dejín môžeme chápať len vo svetle tohto konfliktu.

Tento týždeň pokračujeme v skúmaní zložitosti Bohom schválených vojen. Pozrieme sa na obmedzenia a podmienky takýchto vojen. A napokon sa sústredíme na duchovné dôsledky takýchto vojen a na konečnú víziu mieru, ktorú prinášajú starozmluvní proroci.

OSNOVA LEKCIE

Po úvode z predchádzajúcej lekcie sa teraz sústredíme na širšie starozmluvné poňatie tzv. „svätých vojen“, ktoré vidíme najmä v knihe Jozua. Lekcia skúma Boží mandát na zničenie konkrétnych skupín a zároveň podmienky a obmedzenia týchto ťahov, vkladajúc ich do širšieho rámca Božej spravodlivosti a Jeho suverenity ako Najvyššieho Sudcu.

- 1Moj 15,16; 5Moj 18,9–14: Hlboká skazenosť Kanaánčanov a Božia trpezlivosť (nedeľa)
- 1Moj 18,25; Ž 7,12; 50,6: Uistenie o Božej spravodlivosti (pondelok)
- 2Moj 23,28–30; 34,13: Boží zámer: vyhnatie, nie vyhladenie (utorok)
- 5Moj 20,10–18: Možnosť voľby a Boží súd (streda)
- Iz 9,5.6: Vízia mesiášskeho pokoja (štvrtok)

NEPRÁVOSŤ KANAÁNČANOV

⁹Keď prídeš do krajiny, ktorú ti dáva Hospodin, tvoj Boh, nenapodobňuj ohavnosti miestnych národov. ¹⁰Nech nie je medzi vami nikto, kto by syna alebo dcéru previedol cez oheň: ani veštec zaoberajúci sa veštami, ani vykladač znamení, ani hádač, ani čarodejník, ¹¹ani zaklínač, ani vyvolávač duchov, ani veštec, ani ten, čo by sa vypytoval duchov mŕtvych. ¹²Každý totiž, kto koná tieto veci, je Hospodinovi ohavný. Hospodin, tvoj Boh, práve pre tieto ohavnosti tie národy vyháňa pred tebou. ¹³Buď bezúhonný pred Hospodinom, svojím Bohom. ¹⁴Národy, ktoré máš vyhnať, počúvajú vykladačov znamení a veštcov. Tebe to však Hospodin, tvoj Boh, nedovolil. (5Moj 18,9–14)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Prečítaj si texty 1Moj 15,16; 3Moj 18,24–30; 5Moj 18,9–14 a Ezd 9,11. Čo nám tieto verše hovoria o Božom pláne ponúknuť Izraelitom krajinu Kanaán?

Aby sme lepšie pochopili, v čom spočívala nepravosť národov obývajúcich Kanaán, potrebujeme si preštudovať širší kontext Písma. Obetovania detí, veštenie, čarodejníctvo, vzývanie mŕtvych a špiritizmus – to sú len niektoré z ohavných praktík pohanských národov, ktoré nám naznačujú, prečo Boh nenávidel ich konanie (5Moj 18,9–12).

Objav starodávnych ugaritských textov (z Ras Šamra) poskytuje lepší pohľad na náboženstvo a usporiadanie spoločnosti kanaánskych národov. Zároveň ukazuje, že odsúdenie tejto kultúry bolo nielen pochopiteľné, ale – podľa morálnych noriem Starej zmluvy – aj oprávnené.

Kanaánske náboženstvo bolo založené na viere, že prírodné javy, ktoré zaisťujú úrodu a plodnosť, závisia od sexuálnych vzťahov medzi bohmi a bohyňami. Sexuálnu aktivitu božstiev chápali v kontexte ľudského sexuálneho správania. Zapájali sa preto do rituálnych sexuálnych praktík, aby tak podnietili bohov a bohyne na podobné konanie. To malo zabezpečiť plodnosť a úrodu. Tento koncept viedol k inštitúcii „posvätnej“ prostitúcie, ktorá sa týkala mužov aj žien. Všetci sa mali zapájať do orgiastických obradov, ktoré boli neoddeliteľnou súčasťou ich náboženských praktík.

Platí, že národ sa nemôže povzniesť nad morálnu úroveň bohov, ktorých ľudia uctievali. Skazenosť kanaánskych božstiev mala priamy vplyv na náboženské praktiky Kanaánčanov, ktoré zahŕňali aj obetovanie detí. Takéto konanie Biblia veľmi rázne zakazovala a odsudzovala (3Moj 18,21; 20,1–5; 5Moj 12,31; 18,10). Archeologické dôkazy potvrdzujú, že obyvatelia Kanaánu pravidelne obetovali svoje prvorodené deti božstvám, ktoré uctievali a ktoré možno právom označiť za démonské. Malé kostry nájdené rozdrvené vo veľkých nádobách s obetnými nápismi svedčia o skazenom náboženstve obyvateľov Kanaánu a o ich postoji k vlastným deťom.

Vyhubenie Kanaánčanov teda nebolo nejakým dodatočným nápadom, ktorý by sa objavil, až keď Boh oznámil, že daruje Izraelitom kanaánsku krajinu. Obyvatelia Kanaánu dostali skúšobný čas milosrdenstva, počas ktorého mali možnosť objaviť Boha a Jeho charakter prostredníctvom svedectva patriarchov žijúcich medzi nimi. Mali príležitosť, ale očividne ju premárnili a pokračovali vo svojich zvrhlých a odsúdeniahodných praktikách, až kým ich Hospodin nakoniec nemusel zastaviť silou.

APLIKÁCIA

- Ako vnímaš Božiu spravodlivosť a Jeho milosrdenstvo v dnešnom svete vo svetle Božej trpezlivosti s Kanaánčanmi a konečného súdu nad nimi? V čom je toto chápanie pre teba výzvou, aby si žil ako verný svedok Jeho charakteru?

NAJvyšší sudca

Niečo také predsa neurobiš, aby si s bezbožným usmrtil aj spravodlivého. Potom by spravodlivý bol ako bezbožný? Niečo také predsa neurobiš. Či ten, čo súdi celú zem, nebude konať spravodlivo? (1Moj 18,25)

Boh je spravodlivý sudca. On dáva výstrahu každý deň. (Ž 7,12)

Nebesia hlásajú jeho spravodlivosť, lebo Boh sám je sudcom. (Ž 50,6)

Prečítaj si texty 1Moj 18,25; Ž 7,12; Ž 50,6; Ž 82,1; Ž 96,10 a 2Tim 4,1.8. Čo tieto verše hovoria o morálnom charaktere Boha? Ako ti úloha Boha ako sudcu vesmíru pomáha pochopiť otázku svätej vojny?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Svätosť Božieho charakteru znamená, že nemôže tolerovať hriech. Boh je veľmi trpezlivý. Hriech však musí zožať svoj konečný následok, ktorým je smrť (Rim 6,23). Jahve vyhlásil vojnu hriechu bez ohľadu na to, kde sa hriech nachádza, či v Izraeli alebo medzi Kanaánčanmi. Izrael nebol posvätený účasťou na svätých vojnách o nič viac ako iné národy (5Moj 9,4.5; 5Moj 12,29.30). Niektoré z týchto národov sa dokonca stali sprostredkovateľmi Hospodinovho súdu nad Jeho vyvoleným ľudom. Na rozdiel od iných starovekých národov na Blízkom východe, Izraeliti zažili zvrat vo svätej vojne, keď Boh zrazu nebojoval za nich, ale *proti* nim, a dovolil ich nepriateľom, aby ich ponížili a potrestali (porovnaj s Jozua 7).

Celý koncept svätej vojny možno pochopiť len vtedy, ak ju vnímame vo svetle činnosti Boha ako sudcu. V takomto kontexte nadobudnú dobyvačné vojny Izraela úplne iný charakter. Na rozdiel od imperiálnych vojen, ktorých cieľom je vyvýšenie vlastného národa a ktoré boli také bežné v starovekom svete (a sú, žiaľ, aj dnes), vojny vedené Izraelitmi nemali za cieľ dosiahnuť slávu pre nich samotných, ale nastoliť Božiu spravodlivosť a mier v krajine. Preto v centre chápania konceptu *svätej vojny* stojí myšlienka Božej vlády a zvrchovanosti. Tie vychádzajú z vnímania Boha ako *Bojovníka*, ktoré stojí na podobnom základe, ako vnímanie Boha ako *Kráľa* a *Sudcu*.

Hospodin ako bojovník je Ten, kto sa ako sudca zaviazal vykonávať, upevňovať a udržiavať vládu zákona, ktorá je zrkadlom Jeho charakteru. Obraz Boha ako bojovníka, nám podobne ako Jeho obraz sudcu a kráľa ukazuje, že Hospodin nebude donekonečna tolerovať vzburu proti poriadku, ktorý ustanovil. Preto môžeme tvrdiť, že cieľom Hospodinovej činnosti nikdy nie je vojna či samotné víťazstvo, ale znovunastolenie spravodlivosti a mieru. Ak koná Boh, môžeme súd, vedenie vojny alebo vynesenie spravodlivosti považovať za rovnakú činnosť.

- Uvažuj o Bohu ako o spravodlivom sudcovi, ktorého nemožno nijako podplatiť ani ovplyvniť. V čom je neoddeliteľnou súčasťou evanjelia Boh, ktorý nebude donekonečna tolerovať hriech, útlak, utrpenie nevinných a vykorisťovanie utláčaných?

APLIKÁCIA

VYVLASTNENIE ALEBO VYHLADENIE?

²⁸Pošlem pred tebou sršne, aby vyhnali Chivvijov, Kanaánčanov a Chetitov.

²⁹Nevyžením ich pred tebou za jediný rok, aby sa zem nezmenila na púšť a na tvoju škodu sa nerozmnožila divá zver. ³⁰Vyžením ich pred tebou postupne, kým sa nerozmnožíš a neprevezmeš krajinu do dedičného vlastníctva. (2Moj 23,28–30)

Preto zrúcaš ich oltáre, rozlámeš ich posvätné stĺpy a povytínaš ich ašery. (2Moj 34,13)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Porovnaj 2Moj 23,28–30; 2Moj 33,2; 2Moj 34,11; 4Moj 33,52 a 5Moj 7,20 s 2Moj 34,13; 5Moj 7,5; 5Moj 9,3; 5Moj 12,2.3 a 5Moj 31,3.4. Čo tieto texty odhaľujú o účele dobytia a rozsahu zničenia?

Pôvodným Božím zámerom nebolo vyhubiť Kanaánčanov, ale zbaviť ich krajiny. Pri skúmaní textov opisujúcich spôsob, akým sa mali Izraeliti zapojiť do dobývacích bitiek, nachádzame výrazy, ktoré hovoria o vyvlastnení, vyhnaní a rozptýlení pôvodných obyvateľov zaslúbenej krajiny. Druhá skupina výrazov opisujúcich ničenie, ktoré mali vykonať Izraeliti, sa väčšinou týka neživých vecí, ako sú napríklad predmety pohanského uctievaní. Miesta pohanských bohoslužieb a oltáre predstavovali centrá kanaánskeho náboženstva.

Cieľom svätej vojny bola teda skazená kultúra a spoločnosť Kanaánu. Izraeliti mali zničiť všetko, čo predstavovalo morálnu skazenosť a čo by mohlo mať negatívny vplyv na ich duchovný život. Zároveň platilo, že tí obyvatelia Kanaánu, ktorí osobne uznali Božiu zvrchovanosť pred dobytím alebo dokonca počas dobytia ich územia, mohli záhube uniknúť (Joz 2,9–14; porovnaj so Sud 1,24–26). Jedinou časťou kanaánskeho obyvateľstva odsúdeného na záhubu boli teda tí, čo sa stiahli do opevnených miest, tvrdohlavo pokračovali vo vzbuze proti Božiemu plánu a zatvrdili svoje srdcia (Joz 11,19.20).

To však vyvoláva otázku: ak pôvodným cieľom dobytia Kanaánu bolo vyhnáť obyvateľov krajiny a nie ich vyhubiť, prečo museli Izraeliti zabiť toľko ľudí?

Analýza biblických textov súvisiacich s dobytím Kanaánu ukazuje, že pôvodným zámerom obsadenia krajiny bolo rozptýlenie kanaánskeho obyvateľstva. Ale podobne ako egyptský faraón zatvrdil svoje srdce, zatvrdila sa aj väčšina obyvateľov Kanaánu. A navyše, tak veľmi sa stotožnili so svojím skazeným náboženstvom, že zničenie ich kultúry znamenalo, že museli byť zničení aj oni.

APLIKÁCIA ■ Čo musí byť vykorenené z tvojej vlastnej povahy a z tvojich zvykov?

SLOBODNÁ VOĽBA

¹⁰Ked' sa priblížiš k niektorému mestu, aby si ho dobyl, ponúkni mu mier. ... ¹⁵Podobne urob aj ostatným mestám, ktoré sú od teba veľmi vzdialené a nepatria k mestám miestnych národov. ¹⁶V mestách týchto národov, ktoré ti dáva Hospodin, tvoj Boh, do dedičného vlastníctva, nenecháš nažive nič, čo dýcha. ¹⁷Chetitov, Amorejčanov, Kanaánčanov, Perizzejcov, Chivvijov a Jebúsejov zniči ničiacou kľatbou, ako ti prikázal Hospodin, tvoj Boh, ¹⁸aby vás nenaučili konať podľa všetkých svojich ohavností, ktoré robia pre svoje božstvo. Prehrešili by ste sa proti Hospodinovi, svojmu Bohu. (5Moj 20,10.15–18)

Prečítaj si 5Moj 20,10.15–18; 5Moj 13,12–18 a Joz 10,40. Ako nám pravídlá boja a postup proti modloslužobnému mestu vyjadrený v 5. Mojžišovej pomáhajú pochopiť obmedzenia úplného zničenia vo vojne, ktorú mali Izraeliti viesť?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Hebrejský text používa na opis zničenia ľudí vo vojne jedinečný výraz: *cherem*. Tento výraz sa vzťahuje na to, čo je „zakázané“, „zatratené“ alebo „zarieknuté na záhubu“ (Roh.). Väčšinou označuje úplné a neodvolateľné umiestnenie ľudí, zvierat alebo neživých predmetov do výlučnej Božej sféry, čo vo vojne zahŕňalo vo väčšine prípadov ich zničenie. Koncept a praktizovanie *cherem* ako úplného „vyhladenia“ ľudí vo vojne je potrebné chápať vo svetle Hospodinovho konfliktu s kozmickými silami zla, kde je v stávke Jeho charakter a povest'. Opäť platí, že od objavenia sa hriechu vo svete neexistuje „neutralita“: človek je buď na Božej strane, alebo stojí proti Nemu. Jedna cesta vedie k večnému životu a druhá k večnej smrti.

Zaužívaná prax úplného zničenia je vyjadrením Božieho spravodlivého súdu nad hriechom a zlom. Boh delegoval vykonanie časti svojho rozsudku na svoj vyvolený národ, staroveký Izrael. Hospodin sám však mal striktnú moc a kontrolu nad takýmto ničením. Obmedzovala sa na konkrétne dejinné obdobie a na presne vymedzenú geografickú oblasť, staroveký Kanaán. Ako sme videli pri včerašom štúdiu, Boh určil na zničenie výhradne tých, ktorí sa búrili proti Jeho plánu a požiadavkám, a zároveň odmietli činiť pokánie. Božie rozhodnutie o ich zničení nebolo teda svojvoľné. Zároveň treba zdôrazniť, že nemalo niesť žiadne známky nacionalizmu – teda vyzdvihovanie jedného národa nad iný. Jediným cieľom bolo potrestať hriech a vyhubiť vzburu voči Bohu.

Navyše, Izraeliti mohli očakávať, že rovnako sa bude zaobchádzať s nimi, ak by sa rozhodli prijať kanaánsky spôsob života (porovnaj s 5. Mojžišova 13). Hoci by sa mohlo zdať, že je vopred určené, kto stojí na ktorej strane svätej vojny (Izraeliti majú zdediť zem a Kanaánčania majú byť vyhladení), existuje možnosť presunúť sa z jednej strany na druhú, ako to vidíme v prípadoch Ráchab, Achána a Gibeončanov.

Boh nerozhodol svojvoľne, kto bude pod Jeho ochranou a koho vyhubí. Tí, čo mali prospech zo vzťahu s Hospodinom, mohli pre vzburu prísť o svoje privilegované postavenie a zomrieť. A tí, ktorým hrozila záhuba, mohli sa podriaďiť Hospodinovej moci a získať život.

■ Aké dôsledky vyplývajú pre nás dnes zo vzbury Kanaánčanov voči Bohu? Aký vplyv na nás majú naše osobné slobodné rozhodnutia?

APLIKÁCIA

KNIEŽA POKOJA

⁵Lebo chlapec sa nám narodil, daný je nám syn, na jeho pleciach bude spočívať vláda a jeho meno bude Obdivuhodný radca, Mocný Boh, Večný Otec, Knieža pokoja. ⁶Miera jeho vlády a pokoj nebude mať konca na Dávidovom tróne a v jeho kráľovstve, ktoré upevní a posilní právom a spravodlivosťou odtiaľ až naveky. Horlivosť Hospodína zástupov to urobí. (Iz 9,5,6)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Ako nasledujúce texty opisujú budúcnosť, ktorú Boh plánoval pre svoj ľud? Iz 9,5,6; Iz 11,1–5; Iz 60,17; Oz 2,18; Mich 4,3

Hoci hlavným zameraním nášho štúdia na tento týždeň boli vojny, ktoré Boh prikázal svojmu ľudu v Starej zmluve, je dôležité pripomenúť aj inú, rovnako významnú tému starozmluvných prorockých spisov: videnia o budúcej pokojnej mesiášskej ére. Mesiáš je predstavený ako „Knieža pokoja“ (Iz 9,5). Je to On, kto prinesie kráľovstvo, v ktorom bude vládnuť pokoj, v ktorom sa budú spolu pásť lev a baránok (Iz 11,1–8), v ktorom nebude ničenie ani záhuba (Iz 11,9) a v ktorom pokoj bude vládnuť (Iz 60,17) a bude prúdiť ako rieka (Iz 66,12).

Prečítaj si 2Kráľ 6,16–23. Čo tento príbeh hovorí o Božích zámeroch pre Jeho ľud a tiež pre celé ľudstvo?

Zamyslime sa nad príbehom nasýtenia sýrskej armády, ku ktorému došlo z Elizeovej iniciatívy. Namiesto toho, aby ich Izraeliti pozabíjali (2Kráľ 6,22), Elizeus ukázal ten najvyšší ideál – pokoj, po ktorom Boh vždy túžil pre svoj ľud. Je zaujímavé pozorovať, že Elizeus si naplno uvedomuje prevahu neviditeľného vojska, ktoré obklopuje nepriateľa (2Kráľ 6,17). Boh zápasí v kozmickom spore, ktorý zasiahol aj našu planétu. Konečným cieľom vykúpenia nie je večný konflikt alebo dokonca večné podrobenie nepriateľa v stave otroctva, ale večný mier. Ako násilie plodí násilie (Mat 26,52), tak mier prináša pokoj. Príbeh sa končí konštatovaním, že potom „sýrske lúpežné oddiely prestali prepadávať Izrael“ (2Kráľ 6,23).

APLIKÁCIA

- Zamysli sa nad všetkými spôsobmi, ktorými môžeme byť nositeľmi pokoja, keď sa snažíme napodobňovať Ježiša. A čo tvoj vlastný život práve teraz? Ako sa môžeš stať nositeľom pokoja v sporoch, ktoré práve zasahujú do tvojho života?

PODNETY NA ZAMYSLENIE

V knihe *Na úsvite dejín* si prečítajte strednú časť kapitoly „Pád Jericha“ (PP 491–493; NÚD 236.237).

Podobne ako pri iných témach Písma, aj v kontexte „svätej vojny“ je kľúčové poznať kontext a pozadie. Ako sme videli, vesmírny spor a motív Boha ako Sudcu sú rozhodujúce pre pochopenie „svätých vojen“ proti Kanaánčanom.

„Boh je pomalý do hnevu. Bezbožným národom dal skúšobný čas, aby sa s Ním a Jeho charakterom mohli zoznámiť. Tieto národy boli súdené podľa svetla, ktoré dostali, a na základe toho, že odmietli prijať svetlo a zvolili si svoje vlastné cesty namiesto Božích ciest. Boh uviedol dôvod, prečo Kanaánčanov hneď nevyhnal. Neprávosť Amorejčanov sa v tom čase ešte nenaplnila. Svojou neprávosťou sa postupne dostávali do bodu, keď už nebolo možné uplatňovať Božiu zhovievavosť, a preto boli vyhladení. Kým sa nedosiahla určitá miera neprávosti, Božia pomsta bola odložená. Všetky národy dostali takúto skúšobnú lehotu. Tie národy, čo odmietli Boží zákon, postúpili vo svojej skazenosti ďalej. Deti dedili vzdorovitého ducha svojich rodičov a počínali si horšie ako ich otcovia pred nimi, kým na nich napokon nedopadol Boží hnev. Trest nebol menší len preto, že bol odložený.“ (2BC 1005)

NÁMETY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. Diskutujte o dôsledkoch toho, že Boh je nielen naším sudcom, ale aj najvyšším sudcom celého vesmíru. Prečo je skutočnosť, že Boh je sudcom, základom evanjelia a našej spásy?
2. Ako nám prípad Kanaánčanov pomáha lepšie pochopiť Božiu trpezlivosť a spravodlivosť? Ako by sme mohli odzrkadľovať Boží charakter v spôsobe, akým zaobchádzame s našimi blížnymi?
3. Zamyslite sa nad základnou povahou slobodnej vôle. Prečo Boh rešpektuje našu slobodu voľby? Ako spolu súvisia láska a slobodná vôľa?
4. Stará zmluva obsahuje mnoho príbehov o vojnách a konfliktach, no v konečnom dôsledku predpovedá víziu pokoja. Akú úlohu by mali zohrávať kresťania pri nastolení pokoja vo svojom okolí?